

Античність

Поняття про античність, її хронологічні межі. Основні етапи, роди і жанри античної літератури

**Специфіка розвитку літератури в Давній Греції і в Давньому Римі.
Концепція людини і світу в античній літературі.**

Античність

Все, що нас оточує, впливає на нас постійно й непомітно. Але чи багато навкруги нас того, що ми б назвали найталановитішим, найгеніальнішим, найдосконалішим? На жаль, ні. А сьогодні ми маємо можливість доторкнутися до культури, яка вважається гармонійною і досконалою, а отже, можемо й самі стати більш освіченими, більш досконалыми.

- Термін «античний» походить від латинського слова *antiquus*, що означає «давній». Античною називають культуру давніх греків і римлян. Вона подарувала людству величезну спадщину, яка плідно використовувалась у наступні епохи. Видатних творців античної культури – філософів, математиків, істориків, скульпторів, поетів ми знаємо й згадуємо досі. Важко уявити людину, яка б нічого не чула про Гомера, Піфагора, Арістотеля, Овідія, Геродота, Вергілія.

Період античності охоплює тринадцять століть – від VIII ст. до н.е. до V ст. н.е. За цей час була створена одна з найрозвинутіших цивілізацій давнини, здобутками якої ми користуємося й досі.

Шедеври античності

Венера Мілоська

Ніка Самофракійська

Скульптура

Пракситель.
Артеміда Габійська.
IV ст. до н. е.

Лісіпп. Відпочиваючий
Гермес. IV ст. до н. е.

**Греція. Роботи
збереглися
переважно у
римських копіях**

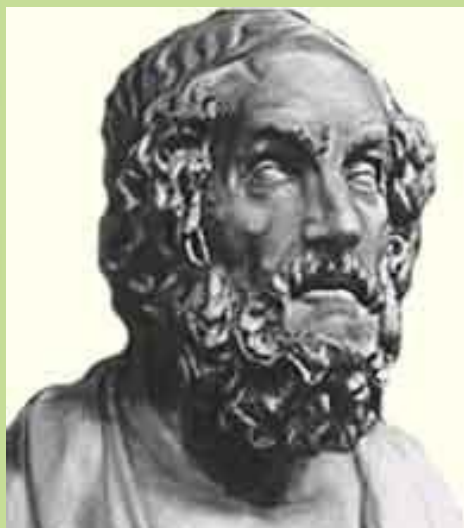
Фідій. Афіна
Парфенос. V ст. до
н. е.

Антична література

Антична література - література стародавніх греків і римлян, яка розвивалася в басейні Середземного моря (на Балканському та Апеннінському півостровах та на прилеглих островах і узбережжях). Її письмові пам'ятки, створені діалектами грецької мови і латиною, належать до I тисячоліття до н. е. і початку I тисячоліття н. е. Антична література охоплює дві національні літератури: давньогрецьку та давньоримську. Історично грецька література передувала римській.

Етапи розвитку давньогрецької літератури

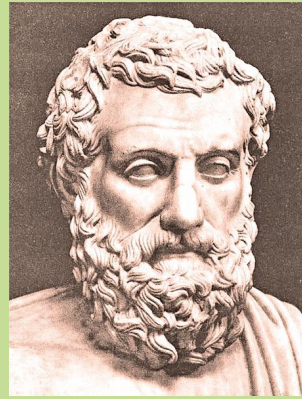

Гомер

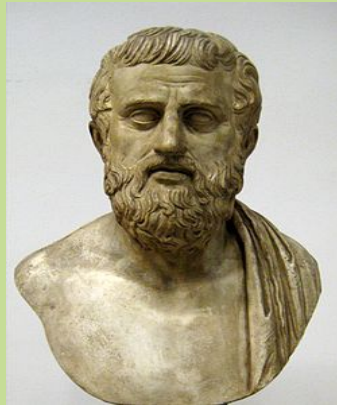
- *I. Архаїчний період* (до VII ст. до н.е.), коли відбувається поступовий перехід від первіснообщинного ладу до рабовласницької держави. Характерна ознака цього періоду — розвиток фольклору (зокрема міфології) і героїчного епосу, яскравими зразками якого є поеми Гомера «Іліада» та «Одіссея».

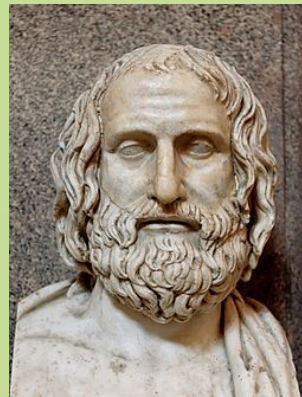
Есхіл

Софокл

Евріпід

- **II. Класичний період** (VII ст. до н.е. — IV ст. до н.е.) припадає на час розвитку полісів — самостійних маленьких держав, які утворювали міста з навколишніми селами. Він ознаменований пануванням лірики, розвитком драми й виникненням перших прозових жанрів: історіографії, ораторського мистецтва, філософських роздумів та бесід. Вершиною літератури класичного періоду вважають п'єси драматургів Есхіла, Софокла та Евріпіда.

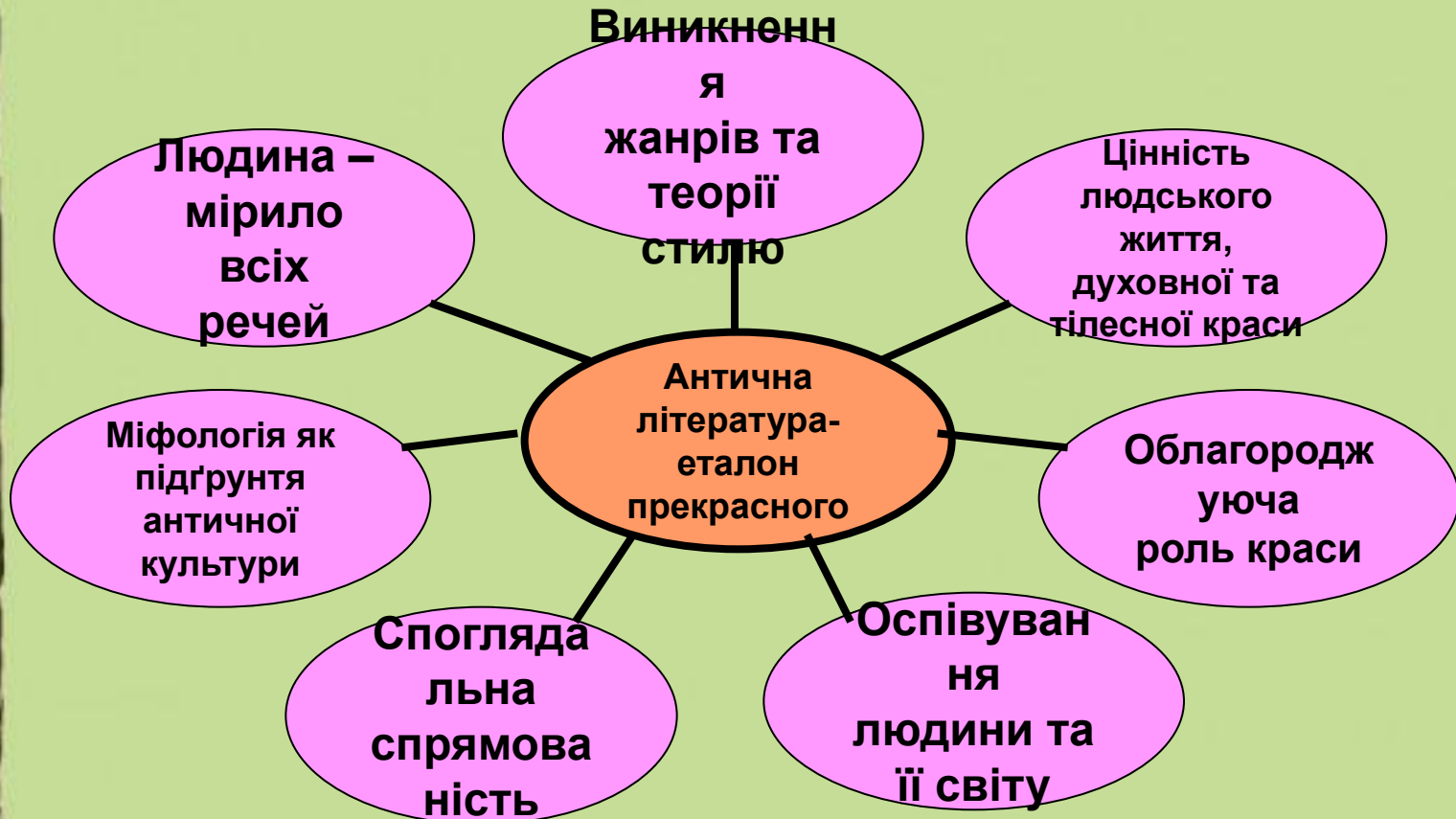
- **III. Елліністичний** період (кінець IV—II ст. до н. е.) — це час, коли маленькі поліси втрачають свою незалежність, а замість них виникають централізовані елліністичні держави — військові монархії. Набуває поширення побутова комедія та інтимна лірика.
- **Елліністичний** — слово походить від давньогрецького ελλην, тобто «еллін», «грек». Як ви пам'ятаєте, Еллада — це самоназва Греції грецькою мовою.
- **IV. Римський період** (середина II ст. до н.е. — IV ст. н.е.) одержав таку назву через те, що Греція на той час була завойована Римом і фактично стала однією з провінцій величезної Римської імперії. На перший план виступають сатира та історіографія, виникає новий прозовий жанр, названий пізніше романом.

Етапи розвитку римської літератури

- Римську літературу прийнято поділяти на такі етапи:
- **I. Література епохи Республіки** (до 31 р. до н.е.).
- На цьому етапі спочатку розвивається фольклор (міфи, історичні легенди, народна поезія), пізніше з'являються авторські зразки ораторського мистецтва, комедії, філософських творів і лірики.
- **II. Література епохи Імперії** (до кінця V ст. н.е.).
- Другий етап представлений найяскравішими досягненнями давньоримського красного письменства.
- Римляни, захопивши Грецію, широко запозичили різноманітні досягнення сусідів, особливо яскраво це відбилось на літературі. У творах римських авторів бачимо тих самих персонажів, що й у греків. Наприклад, у давньоримській літературі діють не лише олімпійські боги, а й такі герої, як Геракл, Одісей (тільки під іншими іменами — відповідно Геркулес й Улісс). Особливого розквіту римська література досягає наприкінці I ст. до н.е. — на початку I ст. н.е. Цьому сприяла діяльність імператора Гая Октавіана Августа. Він усіляко заохочував заняття літературною творчістю, оскільки вважав літературу могутнім чинником духовного розвитку народу. Саме в цей час творять такі видатні поети, як Овідій, Вергілій, Горацій. Цей період називають віком Августа, або золотою добою римської літератури.

Характерні риси доби античності

Роди і жанри античної літератури

Ми вже говорили про те, що у літературознавстві виділяють три основних літературних роди: **епос, лірику і драму**. Визначення літературних родів і жанрів міститься у трактаті Арістотеля «Поетика». Ця класифікація, що виникла ще за часів античності, зберігає своє базове значення донині. Тоді ж були започатковані й усі літературні жанри, про що свідчать їхні переважно грецькі назви: епічна поема, трагедія, комедія, ода, елегія, сатира, епіграма, новела, роман. Саме в античні часи виникає теорія стилю, й ця теорія теж належить Арістотелю. Він вводить в ужиток такі поняття, як «фабула», «характер персонажа», «катарсис» та ін.

Система стилів у античній літературі повністю підпорядковувалась системі жанрів. Для низьких жанрів був характерний низький стиль, близький до розмовного, високих — високий стиль, що був розроблений риторикою.

Історичне значення античної літератури у світовому процесі настільки велике, що європейська література неодноразово зверталася до античності як до творчого джерела, з якого черпалися теми і принципи художньої обробки.

Створення ідеалу людини, хоч і в обмеженій статичній формі, є історичною заслугою античної думки та античного мистецтва. Провідна тема античної літератури — **оспівування людини та її світу**.

Чому не всі твори античності дійшли до нас?

- Велика кількість античних творів не знайомі сучасному читачеві. Наприклад, з 90 п'єс Есхіла збереглося повністю 7, із 120 драм Софокла — теж 7, з 92 творів Еврипіда — 19.
- У тому, що одні твори античної літератури збереглися, а інші — ні, є, звичайно, елемент випадковості, але не він зіграв вирішальну роль. Справа в тому, що зберігалось лише те, що являло інтерес для поколінь, які жили у той час.
- Головним матеріалом для письма, починаючи з VII ст. до н. е., був папірус (пергамент з'явився пізніше і був досить дорогим матеріалом).
- Античний текст, записаний на папірусі, міг зберігатися лише у тому випадку, якщо його час від часу переписували. Таким чином, до нас дійшли лише ті твори, які постійно переписувалися через їхню популярність у читачів.

Роль культури античного світу у світовій історії

- антична культура була колискою європейської культури; європейські філософи, митці, науковці постійно зверталися до античної духовної спадщини як до творчого джерела;
- греки заклали підвалини більшості наукових дисциплін (філософії, філології, медицини, природознавства);
- давньогрецька і латинська мови є базою сучасної наукової термінології;
- шедеври, створені античними письменниками, скульпторами і драматургами, стали в подальшому сприйматися як класичні, як неперевершені й гідні наслідування зразки;
- в епоху античності порівняно з давньосхідними цивілізаціями було зроблено принциповий крок уперед щодо становища людини у суспільстві – **складається гуманістична традиція**;
- при всій єдності античної культури, її грецький і римський етапи мають свої особливості. На політичне й релігійне мислення, філософські та юридичні погляди, літературу і мистецтво Західної Європи сильніше вплинув *Рим*. У культурній традиції Східної Європи, в тому числі України, провідним через посередництво Візантії був грецький вплив.

Героїчний епос, епічна поема

- В сучасному літературознавстві поняття епос (від грец. *ἔπος* — «слово, оповідь») означає рід літератури, в основі якого — оповідь про події. Крім того, епосом називають оповідну поезію, яка зародилась у глибоку давнину й зображає героїчні події, діяння певного персонажа (у цьому разі найчастіше вживають словосполучення героїчний епос).
- *Важливе місце в античній літературі посідала **епічна поема** (епопея), від грец. *εἶπος* — «оповідь» і *ἔποιεω* — «створюю» — один із найдавніших видів епічних творів, у якому широко і всебічно відтворено епохальні події, що вплинули на хід національної та загальної історії.*
- **АЕД**
(< грец. *aoidos* – соловей, співець), -а, ч. Давньогрецькі поети й співці, мистецтво яких розквітло у VIII — VII ст. до н. е. Аеди виконували епічні твори, акомпануючи собі на струнному щипковому інструменті формінксі, лірі чи кіфарі.
- **Рапсод** (грец. *ῥαψωδός*) — виконавці і, можливо, творці давньогрецьких епічних пісень.

Завдання: відповіді на запитання:

1. Назвіть часові межі доби античності.
2. Що означає термін “античний”?
3. Літературою яких країн є антична література?
4. Якою мовою писали свої твори греки?
5. Якою мовою писали свої твори римляни?
6. Яка доба пізніше орієнтувалася на традиції доби античності?
7. Кого називали батьком античної трагедії?
8. Назвіть провідну тему античної літератури.
9. Назвіть найвідоміших митців античності.
10. Про що йдеться у творі Аристотеля “Поетика”?
11. Які жанри виникли у добу античності?
12. Яким поетичним розміром написана “Іліада”?

**Відповіді на запитання можна за допомогою підручника
(с.с. 46 – 50)**

Домашнє завдання

1. Виписати у робочі зошити поняття “героїчний епос”, “епічна поема”.
2. Відповісти на запитання на с.с. 50 – 51 підручника.